

NOVÉ METÓDY A TECHNOLOGIE VO VZDELÁVANÍ

ŠIMKOVÁ Zuzana, SR

Resumé

Príspevok je zameraný na nové metódy a technológie vo vzdelávaní, zaoberá sa tiež dôležitosťou využívania informačno – komunikačných technológií a systémov a uvedomením si zodpovednosti samotného študenta za vzdelanie.

Kľúčové slová: nové metódy, informačno – komunikačné technológie, e-learning, informovanosť, spätná väzba

NEW METHODS AND TECHNOLOGIES IN EDUCATION

Abstract

The paper is oriented on new methods and technologies in education, it deals with importance of the use of information technologies and systems in teaching and learning process and student's responsibility awareness for his own education.

Key words: new methods, information technologies, e-learning, know-how, feed back

1 Úvod

V účastnosti sa požaduje zmena z dnešného modelu vzdelávania na model, v ktorom je vzdelanie sústredené na študenta - učiaceho sa, ktorý potrebuje rozvíjať svoju kapacitu, hľadať informácie, robiť prieskum, vyberať si potrebné a syntetizovať obrovské množstvá informácií do koherentných (vzájomne súvisiacich) vedomostí. Študent, ktorý vyhovie výsledným štandardom nového modelu, je potom klasifikovaný ako "vlastník požadovaných schopností", bez ohľadu na čas strávený na prednáške v prednáškovej sále. Uvedené skutočnosti vyžadujú novú filozofiu a technológiu vzdelávania.

2 Nové metódy a technológie vo vzdelávaní

Pri vytváraní nového modelu vysokoškolského vzdelávania sa musia brať do úvahy možnosti nových spôsobov, metód a foriem výučby o novej technológii vyučovania. Informačno-komunikačné technológie tu zohrávajú iba úlohu podporovateľa nového spôsobu vyučovania menia doterajšiu formu, nie metodiku vyučovania. Ak by sa technológie odstránili, musí zostať kvalitná metodika vzdelávania.

Nové technológie nie sú určené k tomu, aby len pomáhali zľahčiť, zautomatizovať a zlacniť to, čo učitelia už robia. Musia pomôcť pri zásadnej zmene doterajšieho vzdelávacieho procesu. Takáto zmena má na nové informačno-komunikačné technológie dve požiadavky. Možnosť vytvorenia motivujúceho prostredia a dostupnosť k informáciám. Splnenie obidvoch požiadaviek umožní záujemcom o vzdelanie dostupné informácie premeniť na znalosti. Vytvorenie dostupných informácií a vytvorenie motivujúceho prostredia je úloha všetkých vzdelávacích pracovníkov, nielen učiteľov. Okrem výchovno-vzdelávacieho procesu by

sa škola mala zamerať na vybavenie počítačmi a programami pre spracovávanie administratívnej, personálnej, mzdovej agendy a taktiež využívanie internetu i v práci nepedagogických zamestnancov.

V Belgicku sa nové technológie využívajú vo výučbe v stále väčšej miere a dekrétom z roku 1997 bol založený fond na podporu inštitúcií pri používaní otvoreného a dištančného vzdelávania. V Nemecku sa využívajú informačné technológie vo výučbe, vrátane inteligentných simulačných systémov a systémov riešiacich problémy, počítačových výukových aplikácií i televíznych a počítačových konferencií. Na francúzskych univerzitách sa nové technológie používajú málo, ale rozvíjajú sa v technických odboroch. Na írskych univerzitách sa viac využíva počítačová a multimediálna výučba v technických odboroch a v ekonomickom a jazykovom štúdiu. Vo švédskom vysokom školstve sa v posledných rokoch rozširujú výukové metódy využívajúce ako tradičné (video a audio záznamy), tak nové vzdelávacie technológie (počítačové a informačné siete) a zefektívňujú výučbu.

V Anglicku bola založená v r. 2000 Univerzita pre priemysel, jedná sa o nový typ organizácie pre otvorené a dištančné vzdelávanie zamerané na jednotlivcov a podniky. Využíva moderné informačné a komunikačné technológie k sprostredkovaniu dostupnosti špičkových výukových produktov a služieb doma, na pracovisku i v celoštátnej sieti študijných stredísk. V Nórsku je väčšina výučby nových technických programov založená na používaní počítačov a moderných technológií a vo všetkých vysokoškolských kurzoch sa vo zvýšenej miere využíva internet.

3 Informačno – komunikačné technológie

Vlastnú premenu musí však uskutočniť študent vlastnou prácou. V súčasnosti je splnená z časti len jedna, technologicky ľahšie zvládnuteľná požiadavka, dostupnosť informácií. Požiadavka motivujúceho prostredia je oveľa náročnejšia. Nie je len otázkou technickou, ale aj sociálnou. Dôležité je oceňovanie znalostí a vzdelania v spoločnosti, celková spoločenská klíma. Jej vytvorenie vyžaduje od vzdelávacích pracovníkov prechod od inštruktívneho spôsobu vyučovania ku konštruktívnemu, naviac s využitím informačno-komunikačných technológií. Je to trend, ktorý sa dnes objavuje v mnohých článkoch o zmenách vo vzdelávaní prostredníctvom informačno-komunikačných technológií, buď pod názvom e-learning alebo Web Based Education. Nemožno ho však považovať za jedinú kategóriu vyučovacej teórie v elektronickej podpore vzdelávania.

Nemožno vyšpecifikovať jednu najlepšiu vyučovaciu teóriu, pretože každá má určitú hodnotu pre praktické použitie. Tak, ako u študentov sa hovorí o štýloch učenia, tak sa u učiteľov hovorí o vyučovacom štýle učiteľa, ktorý je relatívne stály a predstavuje svojbytný postup ktorým učiteľ vyučuje. Vyučovací štýl vychádza z učiteľových predpokladov pre pedagogickú činnosť a rozvíja sa spolupôsobením vonkajších a vnútorných faktorov. Základom je kognitívny štýl učiteľa, ďalej jeho poňatie výuky, spôsoby riešenia pedagogických situácií a s tým súvisiaca vrstva pedagogických vedomostí, zručností a skúseností. Posledná vrstva naznačuje cestu pre zmenu vyučovacieho štýlu.

Ich zdôraznenie má byť dôvodom k tomu, aby sa vyučovacími teóriami – didaktikou nezaoberali iba teoretici učenia, ale aby sa stali súčasťou učenia všetkých učiteľov, ktorých úlohou je v súčasnosti zmena existujúceho spôsobu vyučovania. Nájsť a uplatniť v pedagogickej praxi takú teóriu vyučovania, aby sa študenti naučili čo najviac, je nová úloha dnešných a budúcich učiteľov. Úloha inštitucionálneho výskumu, dnes v tejto oblasti málo riešená, je základom pre možnosti rozvoja ľudských a

materiálnych zdrojov v oblasti vzdelávania. Podľa novej filozofie a novej technológie vzdelávanie realizujú vzdelávací pracovníci. Tí doteraz uskutočňovali vzdelávací proces vo vzdelávacích inštitúciách, ktoré majú tradíciu a sú spoločensky uznávané. Existujúci systém vzdelávania budovaný niekoľko desaťročí je veľmi silný. Zmena nebude jednoduchá. Bude vyžadovať systémový prístup v rozvoji ľudských aj materiálnych zdrojov. Doterajšie úlohy sa menia a vytvárajú sa iné kategórie vzdelávacích pracovníkov. Pribúdajú najmä úlohy spojené s elektronickou podporou vzdelávacieho procesu, ale mení sa výrazne aj funkcia učiteľa. Ten sa stáva viac poradcom študenta, ako interpretátorom vedomostí. Študentovi pomáha dosiahnuť potrebné znalostné štandardy pre úspešné absolvovanie zvoleného štúdia.

Pretože sa predpokladá vo veľkej miere získavanie informácií z elektronických zdrojov, výrazne sa posilňuje kategória tvorcov informačných obsahov spracovaných v podobe multimediálnych kurzov. Pre profesionálne využitie je však potrebné profesionálne spracovanie kurzov. To nemôže byť vedľajšia úloha učiteľov. Informačný obsah, metodika vyučovania, spracovanie scenára vyžadujú samostatnú kategóriu tvorcov, ktorí budú úzko spolupracovať s technickými realizátormi.

4 Zodpovednosť študenta za vzdelanie

Jednou z najvýraznejších zmien v novom systéme vzdelávania je *presun zodpovednosti za vzdelanie na samotného študenta*. Na takýto spôsob práce nie sú študenti pripravení ani po "skúške dospelosti" - maturite. Preto zvlášť na vysokých školách treba na začiatku štúdia venovať zvýšenú pozornosť vysvetleniu nového spôsobu práce a nových pomôcok, ktoré majú študenti k dispozícii. Samozrejme, aj keď sa hovorí o e-vzdelávaní, nemyslí sa tým, že študent nevstane od počítača. Sociálna úloha vzájomného styku medzi študentmi a osobný styk s učiteľom je neodmysliteľnou súčasťou každého vzdelávania. Je len otázkou miery, aká časť vzdelávania sa prezentuje osobne a aká časť elektronickou formou. Tu sa musí brať do úvahy charakter vyučovanej látky, možnosti študentov využívať službu e-vzdelávania a iné. Niektoré vzdelávacie kurzy nevyžadujú komunikáciu učiteľa so študentom face to face, iné sa bez takejto formy nezaobídu. Čo však platí pre všetky kurzy, je overovanie si vedomostí formou počítačových testov. Správne pripravené testy overovania vedomostí sú silným motivačným nástrojom pre študentov a zároveň veľmi pozitívne menia vzťah učiteľa a študenta. Učiteľ sa stáva pre študenta pomocníkom pre správne vykonanie testu a nie nepriateľom, ktorý zisťuje jeho vedomostné nedostatky. Pre správne využívanie informačno-komunikačných technológií sú potrebné ich základné znalosti, ako aj znalosti podporných špecializovaných služieb vzdelávania.

5 Záver

Dnešným trendom v vzdelávaní je využívanie informačných technológií a systémov, bez ktorých by ako veda nemohla napredovať a ďalej sa vyvíjať. Vzdelávanie je zložitý proces, ktorého kvalita a efektívnosť závisí na jeho dobrej organizácii. Pokiaľ bolo úlohou producenta vzdelávania stanoviť ciele vzdelávania, úlohou organizátorov je tieto ciele dosiahnuť. Organizátori vzdelávania – jednotlivé univerzity, musia analyzovať svoje vyučovacie obsahy a rozhodnúť o možnostiach nových foriem vzdelávacieho procesu. V súčasnosti v jednotlivých krajinách bežne uplatňujú také prístupy, kde rozhodovania vo sfére vzdelávacej politiky sú výrazne závislé i na stave riešenia príslušnej problematiky v iných krajinách. Príkladom môže

byť zavádzanie vzdelávacích štandardov pre vyhodnocovanie toho, či sú vo vzdelávacom systéme dosahované tie ciele, ktoré sa vymedzujú v kurikulárnych dokumentoch. Dnes asi nenájdu vo vyspelých krajinách školskí politici, ktorí by nemali záujem o to, ako sa vytvárajú a uplatňujú vzdelávacie štandardy v iných krajinách a aké by bolo – na základe medzinárodnej skúsenosti – optimálne riešenie v tejto oblasti pre vlastný vzdelávací systém.

6 Literatúra

1. HAŠKOVÁ, A. – POLÁK, J. – OBDRŽÁLEK, Z.: *Genéza a vývojové tendencie technológie vzdelávania*. Academia, Nitra: ÚTV PF UKF, 15, 2004, č. 4, str. 25 – 30. ISSN 1335 -5864
2. PRŮCHA, J.: *Vzdělávání a školství ve světě*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-290-4
3. BREČKA, P. - KOPRDA, Š.: *Interaktívne tabule v didakticko-technologickej príprave budúcich učiteľov*. In: eLearning - konferencie a súťaž eLearning. Hradec Králové : FIM UHK, 2007. s 198. ISBN 978-807041-573-3.
4. POLÁKOVÁ, E.: *K niektorým otázkam efektívnosti vzdelávania*. Nitra: Pedagogická fakulta, 1999. ISBN 80-8050-275-7
5. EGER, L.: *Technologie vzdělávání dospělých*. Plzeň: Typos digital print, 2005. ISBN 80-7043-398-1
6. PISOŇOVÁ, M.: *Vybrané aspekty vzdelávacej informatiky v kontexte školského manažmentu*. IN: Zborník príspevkov medzinárodnej konferencie KIPP Kvalita výchovy vzdelávania, Bratislava 2006. ISBN 80-96-7746-8-9
7. MUNK, M. – KLOCOKOVÁ, D. – LANČARIČ, D. – ČERVEŇANSKÁ, M.: *Tvorba, správa a analýza e-kurzov / Michal Munk a kol. - Nitra : UKF, 2008. - 161 s. - ISBN 978-80-8094-118-5*
8. HAŠKOVÁ, A. - KLOCOKOVÁ, D. - MALÁ, E.: *Zohľadňovanie súčasných požiadaviek v príprave programov ďalšieho vzdelávania učiteľov*. In *Cudzie jazyky v škole 3. : Zborník*. Nitra: UKF, 2005. ISBN 80-8050-920-4, s. 212-218.
9. LANČARIČ, D. – ZÁHOREC, J. – POLÁK, J. – KOPRDA, Š. – MUNK, M.: *E-learning a zvyšovanie profesijných kompetencií učiteľov / Drahošlan Lančarič a kol.*In: *Distanční vzdělávání v České republice – současnost a budoucnost*. - Ostrava: Vysoká škola banská, 2006. - ISBN 80-86302-36-9. - S. 1-8.
10. GADUŠ, J. - HAŠKOVÁ, A.: *Počítačom podporovaná technická tvorivosť*. In: MEDACTA 97. Nitra : Slovdidac, 1997. s.1100-1104. ISBN 80-967339-9-0

Lektoroval: PaedDr. Jana Duchovičová, PhD.

Kontaktná adresa:

Mgr. Zuzana Šimková, PhD.
Ústav technológie vzdelávania
Pedagogická fakulta UKF
Dražovská cesta 4
949 74 Nitra
Tel.: +421 37 651 47 55, kl. 381
E mail: zsimkova@ukf.sk